

иной конкретной организацией [3]. В связи с отсутствием правового закрепления страхования ответственности руководителей в белорусском законодательстве, его применение на практике связано с рядом трудностей. Белгосстрах, решивший предложить такой страховой полис, вынуждены действовать на основании им же разработанных и утвержденных Правил №88 «Добровольного страхования ответственности руководителей». При этом, Министерством финансов рекомендован к применению Свод правил корпоративного поведения, согласно которому обществам рекомендуется за счет собственных средств осуществлять страхование ответственности руководителей с тем, чтобы в случае причинения убытков действиями руководителей эти убытки могли быть возмещены [4]. Внедрение такого механизма на законодательном основании позволит не только повысить эффективность гражданско-правовой ответственности, но и привлечь к работе компетентных специалистов, которые в противном случае опасались бы предъявления к ним крупных исков.

Таким образом, можно выделить следующие препятствия для развития страхования ответственности руководителей в Беларуси: 1) отсутствие законодательного закрепления страхования ответственности руководителей; 2) незначительная практика предъявления имущественных требований к руководителям юридических лиц; 3) упор в законодательстве на административную и уголовную, а не имущественную ответственность руководителей.

1. Беляев, Г. А. Правовое положение застрахованных лиц по договору страхования ответственности руководителей юридических лиц в Республике Беларусь / Г. А. Беляев // Экономический рост Республики Беларусь: глобализация, инновационность, устойчивость: материалы VI Международной научно-практической конференции, Минск, 15-16 мая 2013 г. / [редкол.: В.Н. Шимов (отв. ред.) и др.] ; М-во образования Респ. Беларусь, УО "Белорусский гос. экон. ун-т". — Минск: БГЭУ, 2013. — Т. 2. - С. 389-391.

2. Страхование ответственности директоров [Электронный ресурс] // АФМ Страховые Брокеры – Режим доступа: <http://www.afm.ru/content/view/89/236>. – Дата доступа: 09.11.2016.

3. Страхование ответственности руководителей [Электронный ресурс] // Белгосстрах – Режим доступа: <http://bgs.by/insurance/28/29/121/5741/>. – Дата доступа: 09.11.2016.

4. Теоретико-методологические и конституционные основы устойчивого развития национальной правовой системы в условиях глобальных и региональных процессов в контексте защиты прав человека и построения правового государства: Материалы междунар. научно-практ. конф., посвященной 90-летию юридического факультета Белорусского государственного университета, Минск, 19-20 окт. 2015 г. / редкол.: С.А. Балашенко (гл. ред.) [и др.]. – Минск ; Юридический факультет БГУ, 2015. – С. 414-416.

Тоцька О. Л., к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту факультету економіки та управління

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПАРАДОКСАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ХРИСТИЯНСЬКОГО ПОЗИЧАЛЬНИЦТВА

Питання про позики (кредити) можна розглядати з діаметрально протилежних точок зору осіб, які укладають такий договір:

1) позичальника;

2) позикодавця (кредитора).

З точки зору позичальника, позика – це можливість задовольнити свої потреби, які він самостійно реалізувати не може. Зокрема, йому можуть знадобитися гроші на речі першої необхідності (харчі, одяг, ліки), підвищення свого комфорту (меблі, побутова техніка, машина), покращення житлових умов (квартира, будинок) тощо. Особа в такій ситуації постає перед вибором: або відмовитися від задоволення потреб (на даний момент часу чи взагалі), або звернутися за допомогою до інших людей чи організацій (банків, кредитних спілок), або все своє уповання покласти на Бога.

А з точки зору позикодавця, позика – це можливість отримати прибуток земний, або, як парадоксально це не звучатиме, небесний. Адже Біблія закликає нас: «Давай у борг ближньому під час нестатку його...» (Сир. 29:2) [1]. А кінцевий результат, який отримає кредитор, залежатиме від того, на яких умовах він погодиться позичити свої кошти чи інше майно.

У Положенні Національного банку України «Про кредитування» зазначено, що банківський кредит надається суб'єктам кредитування усіх форм власності у тимчасове користування на умовах, передбачених кредитним договором. Основними із них є:

- 1) забезпеченість;
- 2) повернення;
- 3) строковість;
- 4) платність;
- 5) цільова направленість.

Принцип забезпеченості кредиту означає наявність у банку права для захисту своїх інтересів, недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника. Причому в якості забезпечення може виступити як застава (майно, майнові права, ціні папери), так і гарантія (банків, фінансами чи майном третьої особи), або інше забезпечення (поручительство, свідоцтво страхової організації).

Принцип повернення, строковості та платності означає, що кредит має бути поверненим позичальником банку у визначений у кредитному договорі строк з відповідною сплатою за його користування.

Цільовий характер використання передбачає вкладення позичкових коштів на конкретні цілі, передбачені кредитним договором [2].

Цей документ перестав діяти 15.03.2004 р. у зв'язку з прийняттям низки Законів України, а також набранням чинності Цивільним і Господарським кодексами України, якими врегульовано правовідносини щодо кредитних операцій і забезпечення виконання кредитних зобов'язань [3].

Зокрема, у Цивільному кодексі України (глава 71) вказано, що за договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості. У цьому нормативно-правовому акті зазначено, що позикодавець має право на

одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом (умова платності). А позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві позику (умова повернення) у строк (умова строковості) та в порядку, що встановлені договором [4].

У Господарському кодексі України (глава 35) вказано, що кредитні відносини здійснюються на підставі кредитного договору, що укладається між кредитором і позичальником у письмовій формі. У ньому передбачаються мета (умова цільової направленості), сума і строк кредиту (умова строковості), умови і порядок його видачі та погашення (умова повернення), види забезпечення зобов'язань позичальника (умова забезпеченості), відсоткові ставки, порядок плати за кредит (умова платності), обов'язки, права і відповідальність сторін щодо видачі та погашення кредиту [5]. Тобто, фактично, в нових документах принципи кредитування залишились такими ж.

Однак, на нашу думку, принципи християнського позичальництва мають базуватися на любові до ближніх, а, відповідно, і безсумнівній довірі. Тому вони будуть виглядати парадоксально відносно до перерахованих вище, оскільки різоче розходиться з усталеними поглядами, сформованими сучасним законодавством. Сформуємо їхній перелік, ґрунтуючись на цитатах із Біблії [1].

1. Незабезпеченість.

«Якщо візьмеш у заставу одягу ближнього твого, то до заходу сонця поверни її...» (Вих. 22:26).

«Якщо ти ближньому своєму даси що-небудь у борг, то не ходи до нього в дім, щоб взяти в нього заставу, постій на вулиці, а той, якому ти дав у борг, винесе тобі заставу свою на вулицю; якщо ж він буде людиною бідною, то ти не лягай спати, маючи [у себе] заставу його: поверни йому заставу до заходу сонця, щоб він ліг спати в одязі своєму і благословив тебе, – і поставиться тобі це в праведність перед Господом Богом твоїм» (Втор. 24:10–13).

«...і у вдови не бери одяг у заставу...» (Втор. 24:17).

2. Не обов'язковість повернення.

«І я також, брати мої і ті, що служили при мені, давали їм у борг і срібло і хліб: залишимо їм борг цей» (Неем. 5:10).

«І коли позичаєте тим, від кого сподіваєтесь одержати, яка за те вам дяка? Бо і грішники позичають грішникам, щоб стільки ж одержати. Але ви любіть ворогів ваших, добро творіть і позичайте, нічого не сподіваючись; і буде вам нагорода велика, і будете синами Всевишнього; бо Він добрий і до невдячних, і злих» (Лк. 6:34–35).

3. Безстроковість.

У притчі про немилосердного боржника цар, якому він був винен 10 000 талантів, але не мав чим заплатити і просив про відтермінування, зробив набагато більше: простив його та відпустив йому борг (Мф. 18:23–35).

4. Безплатність.

«Якщо даси гроші в борг бідному з народу Мого, то не пригнобляй його і не накладай на нього лихви» (Вих. 22:25).

«...Не обманюйте себе: ні блудники, ні ідолослужителі, ні перелюбники, ні

малакії, ні мужоложці, ні злодії, ні лихварі, ні п'яниці, ні лихословці, ні хижаки – Царства Божого не успадкують» (1 Кор. 6:9–10).

5. Відсутність контролю за цільовим використанням позиченого.

У притчах про таланти (Мф. 25:14–30) та десять мін (Лк. 19:11–28) обох господарів, які довірили своїм рабам гроші, не цікавило, яким чином вони пустять їх у діло, а тільки кінцевий результат.

У цьому контексті хочеться згадати випадок з життя святиителя Спиридона Триміфунтського, пам'ять якого Свята Православна Церква вшановує 25 грудня. Один місцевий купець мав звичай брати в нього гроші у борг для торгових оборотів, і коли, після повернення з поїздок по своїх справах, приносив взятє назад, то святий зазвичай говорив йому, щоб він сам поклав гроші в ящик, з якого взяв. Він так мало піклувався про тимчасове надбання, що навіть ніколи не перевіряв, чи правильно сплачує боржник. Поза тим, купець уже багато разів поступав таким чином, сам виймаючи, з благословіння святого, із ковчегу гроші та сам знову вкладаючи туди принесене назад, і справи його процвітали. Але одного разу він, захопившись користолюбством, не поклав принесеного золота в ящик і утримав його в себе, а святому сказав, що поклав. У скорому часі він збіднів, оскільки приховане золото не тільки не принесло йому прибутку, але й позбавило успіху його торгівлю і, як вогонь, пожерло все його майно. Тоді купець знову прийшов до святого та попросив у нього в борг. Святий відіслав його в свою спальню до ящика для того, щоб він взяв сам. Він сказав купцю: «Піди і візьми, якщо сам ти поклав». Купець пішов і, не знайшовши в ящику грошей, повернувся до святого з пустими руками. Святий сказав йому: «Але ж у ящику, брате мій, не було до цих пір нічиєї іншої руки, крім твоєї. Тобто, якщо б ти поклав туди золото, то тепер міг би взяти його». Купець, засоромившись, упав до ніг святого і просив прощення. Святий одразу ж простив його, але при цьому сказав, у науку йому, щоб він не бажав чужого та не оскверняв совісті своєї обманом і брехнею [6, 78–79].

Отже, кожен, до кого звернуться з проханням про позику, повинен вирішити, чи надавати її, а якщо так, то з якою метою: щоб отримати винагороду тут, на землі, чи у Царстві Небесному? Адже принаймні про одного безкорисливого позикодавця ми вже дізнались і сміливо можемо його наслідувати. Таким чином ми зробимо одразу третій крок до вершини – наслідування Христа, як про це писав святий Миколай Сербський у книзі «Думки про добро і зло»: «Нелегко відразу наслідувати Христа. Наслідуй спочатку своїх добрих сусідів. Нехай це буде першим кроком. Наслідуй добрих людей твого народу. Нехай це буде другим кроком. Потім наслідуй великих святих Церкви. Це буде третім кроком. І, нарешті, наслідуй Христа. Це – вершина, на яку неможливо піднятися одним ривком» [7, 35]. А якщо нам важко буде дотримуватись усіх перерахованих вище парадоксальних принципів позичальництва сукупно, то можемо застосовувати хоча б один чи декілька із них.

1. Біблія. Книги священного писання Старого та Нового Завіту. – К. : Вид-во «Преса України», 2009. – 1416 с.

2. Положенні Національного банку України «Про кредитування» від 28.09.1995 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95>

3. Постанова Національного банку України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Правління Національного банку України» від 18.02.2004 р. № 54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0296-04>

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15?nreg=435-15&find=1&text=%E4%F0%E5%E4%E8%E2%E0%ED%ED%FF&x=0&y=0>

5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15?nreg=436-15&find=1&text=%E4%F0%E5%E4%E8%E2%E0%ED%ED%FF&x=0&y=0>

6. Святитель Спиридон Тримифунтський. Служба. Акафист. Житие. – К. : Изд. отд. УПЦ, 2009. – 88 с.

7. Святитель Миколай Сербський. Думки про добро і зло. – Л. : Вид. Бадыкова Н. О., 2015. – 40 с.

Федорова Г.О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. К. О. Дорошкевич

Національний університет «Львівська політехніка»

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ЕТАПИ ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Фондова біржа – це організаційно оформлений постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами та іншими фінансовими інструментами.

Формування фондового ринку в Україні почалось з 1991 року після прийняття закону «Про цінні папери і фондову біржу», відповідно до якого в жовтні 1991 року було створено Українську фондову біржу(далі УФБ) [1].

Незважаючи на понад 20-річну історію, фондовий ринок України усе ще перебуває на стадії становлення. На думку аналітиків він є низько ліквідним та недостатньо капіталізованим. Тому актуальним на сьогодні є дослідження проблеми створення та розвитку ефективно функціонуючого фондового ринку, який може забезпечити економіку країни достатньою кількістю інвестиційних ресурсів, які необхідні для стабільного розвитку національної економіки.

Як відомо, основна мета заснування біржі - підвищення конкурентоспроможності фінансового ринку України та створення умов для залучення в економіку іноземного та внутрішнього капіталу. Для її досягнення актуальними завданнями є збільшення обсягів залучення грошових ресурсів, зокрема інвестицій в реальний сектор економіки в обсягах, які б забезпечували його потреби, підвищення ролі внутрішніх інвесторів.

Зазначені питання здебільшого можуть бути вирішені шляхом вдосконалення, з дотримання європейських норм та найкращої світової практики, законодавчої та нормативної бази щодо засад державного регулювання ринку цінних паперів, підвищення ролі регульованих ринків фінансових інструментів. Основним досягненням в цьому аспекті був, безумовно, прийнятий в цьому році ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок» [2;3]. Відповідно до його положень з травня 2009 року в Україні припинили свою діяльність торговельно-інформаційні системи і єдиними організаторами торгівлі стали фондові біржі.